

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цигура Г. О.

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна

У державних вимогах до системи фізичного виховання дітей, учнівської і студентської молоді зазначено, що «фізичне виховання відіграє важливу роль у формуванні молодого покоління, зміцненні і збереженні його здоров'я, підготовці до майбутньої професійної діяльності та захисту Батьківщини» [2].

У закладах освіти фізичне виховання реалізується, як правило, під час занять з фізичної культури, участі у спортивних та масових фізкультурно-оздоровчих заходах. Навчання фізичної культури, згідно оновлених навчальних програм для закладів загальної середньої освіти (2017р.), спрямоване на розвиток учнів та їх соціалізацію, формування світогляду, національної самосвідомості, загальної культури, екологічного мислення і поведінки, дослідницьких і здоров'язбережувальних навичок, творчих здібностей, здатності до саморозвитку й самонавчання. Це здійснюється завдяки відповідним навчальним, оздоровчим і виховним завданням. Фізична культура, як і всі інші шкільні предмети, покликана формувати 10 ключових компетентностей Нової української школи в межах таких змістових ліній як: «Екологічна безпека та сталий розвиток», «Громадянська відповідальність», «Здоров'я і безпека», «Підприємливість та фінансова грамотність». Це повинно забезпечуватись фахівцями фізичної культури і спорту, для підготовки яких затверджено відповідний стандарт вищої освіти України за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» (2019р.). Згідно цього стандарту, випускник закладу вищої освіти повинен володіти відповідним переліком загальних та фахових компетентностей, що сприятиме їх всебічному розвитку та підготовці до професійної та освітньої діяльності протягом життя і досягненню кінцевої мети освіти – підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України. Тобто положення навчальних програми з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, як і стандарту вищої освіти зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», спрямовані на реалізацію такої національної цілі сталого розвитку України, як: «Стратегічна ціль 4. Забезпечення охорони громадського здоров'я, благополуччя та якісної освіти в безпечних і життєстійких населених пунктах». Безпосередньо – це «Операційна ціль 4.2. Забезпечити інклюзивну та справедливую якісну освіту і сприяти можливостям навчатися впродовж усього життя для всіх». Одним з її завдань є забезпечення здобуття усіма учнями знань і навичок щодо принципів сталого розвитку, зокрема з питань здорового способу життя, прав людини, збереження довкілля, гендерної рівності, пропаганди культури миру та ненасильства, національного й патріотичного виховання, усвідомлення цінності культурного різноманіття і внеску культури в процес переходу до сталого розвитку [3, с.14]. А це дозволяє фахівцю фізичної культури розглядати одне з найважливіших питань для сучасного населення України – питання збереження здоров'я не лише з позиції рухової активності. Належну увагу варто приділити питанню впливу на організм

людини різних чинників навколишнього середовища, що особливо актуально в період глобальної світової кризи. Адже організм сучасної людини відчуває на собі вплив великої кількості абіотичних, біотичних та антропогенних чинників (екологічного, економічного та соціального походження), які мають як позитивний, так і негативний вплив на організм і здоров'я людини. Від таких впливів, часто непередбачуваних, істотно залежать спортивні та оздоровчі успіхи.

В Україні питання щодо освіти для сталого розвитку почало активно обговорюватись не так давно, тоді як за кордоном, в країнах Європейського Союзу, такі напрацювання з'явилися ще у 90-х роках 20 ст. (U. Beck, 1992; J. Delors, 1996, 1998; G. Naan, D. Harenberg, 1999). Як свідчить досвід європейських колег, для успішної реалізації цілей сталого розвитку важливими є партнерські відносини і злагоджена взаємодія між колегами в закладах освіти різних рівнів, відділів управління освіти і спорту, соціального захисту, ресурсів, екологічного захисту, індустрією охорони здоров'я, законодавчої ланки влади та ін. Тобто реалізація вище зазначеного завдання Стратегічної цілі 4. Сталого розвитку України в межах закладів вищої освіти, які займаються підготовкою фахівців фізичної культури і спорту, може бути здійснене завдяки спільному зусиллю педагогічних колективів відповідних закладів, співпраці з колективами закладів загальної середньої освіти, закладів фізичної культури і спорту, спортивних федерацій та комітетів, відділів управління освіти і спорту і т.д. Це обумовлено тим, що освітня ціль для сталого розвитку містить не лише завдання забезпечення якісної освіти, а й завдання здобуття усіма учнями знань і навичок щодо принципів сталого розвитку. А вони стосуються усіх 17 глобальних Цілей сталого розвитку, які містять питання економічного, екологічного і соціального характеру. Досвід зарубіжних колег свідчить, що вирішення цього завдання, за умови спільних поглядів педагогічного колективу, цілком можливе за рахунок введення питань зі сталого розвитку у навчальні програми різних дисциплін. Адже освітньо-професійні програми підготовки фахівців у закладах вищої освіти мають достатньо великий спектр обов'язкових і вибіркового навчальних дисциплін. Українські колеги на даному етапі розвитку країни для вирішення питання освіти в інтересах сталого розвитку більше схильні до введення окремих дисциплін зі сталого розвитку (Т. Сафранов, О. Губанова, Т. Шаніна & В. Приходько, 2014; М. Клименко, А. Прищеп, Л. Клименко & О. Брежицька, 2013).

Поступово фізичне виховання в Україні стає джерелом просвітницької діяльності молоді з питань сталого розвитку. Свідченням цього є відповідні події в галузі освіти, фізичної культури і спорту. Так, протягом 2016-2017 років у 302 школах п'яти східних областей України було реалізовано програму ЮНІСЕФ «Спорт заради розвитку» (програма була направлена на розвиток у школярів важливих соціальних навичок). З 2017 р. у Національному університеті фізичного виховання і спорту України щорічно проводиться міжнародна конференція «Сталий розвиток і спадщина в спорті: проблеми і перспективи». Конференція присвячується таким питанням як: екологічна складова як фактор сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту, формування ціннісних орієнтацій підростаючого покоління в умовах сучасної парадигми олімпійської освіти, роль олімпійського спорту у реалізації цілей сталого розвитку, оздоровчо-рекреаційна рухова активність – здоровий спосіб

життя – здорова нація тощо [1].

Таким чином, зважаючи на сучасну нормативно-правову базу в галузі формальної освіти в Україні та за подальшої активної підтримки фахівців фізичної культури і спорту, фізичне виховання може стати потужним напрямом реалізації освіти в інтересах сталого розвитку.

Література:

1. Підсумкова резолюція Міжнародної конференції «Сталий розвиток і спадщина в спорті: проблеми і перспективи» (2019). URL: <https://unl-sport.edu.ua/content/vidkryttya-mizhnarodnoyi-konferenciyi-stalyy-rozvytok-i-spadshchyna-u-sporti-problemy-ta>

2. Про нормативні документи з фізичного виховання. Наказ МОН № 188 від 25.05.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0500-98>

3. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект – 2017. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Чичикало В. М.

Хмельівська ЗОШ I-III Краснопільської селищної ради
м. Хмельів, Україна

Одне з головних завдань закладу освіти – організація освітнього процесу, коли не лише зберігатиметься високий рівень розумової працездатності вихованців, а й зміцнюватиметься їхнє здоров'я.

У Хмельівській ЗОШ I-III ступенів Краснопільської селищної ради особлива увага надається впровадженню в освітньо-виховний процес інноваційних здоров'язбережувальних технологій, які дають змогу пропагувати здоровий спосіб життя в цікавих формах, забезпечують фізичне, інтелектуальне та культурне благополуччя школярів. Здоров'язбережувальні технології в освіті спрямовані на вирішення пріоритетного завдання сучасної освіти – збереження, підтримки і збагачення здоров'я суб'єктів педагогічного процесу в школі: дітей, педагогів і батьків. Саме здоров'я є умовою успішного росту і розвитку особистості, її духовного і фізичного вдосконалення, а в подальшому – успішного життя. Враховуючи психолого-педагогічні особливості освітнього процесу, іншою важливою складовою є вміння вчитися впродовж життя. Це дає змогу пошуку та засвоєння нових знань, набуттю нових вмінь і навичок, ефективному керуванню ресурсами та інформаційними потоками, вмінню визначати навчальні цілі та способи їх досягнення, вибудовувати свою траєкторію, пов'язану зі здоровим способом життя, оцінювати власні результати навчання.

Особливою формою комплексної реалізації здоров'язбережувальної технології є участь школи у програмі «Healthy Schools: заради здорових і радісних школярів» (2018-2019, 2019-2020 рр.), де учні, педагоги, батьки мали змогу проявити креативний підхід до розуміння важливості здорового харчування, просвітницької та фізкультурно-оздоровчої складових в освітній системі закладу. Впровадження в освітньо-виховний процес інноваційних здоров'язбережувальних технологій дають змогу пропагувати здоровий спосіб життя в цікавих формах, забезпечують фізичне, інтелектуальне та

- Топчій Марія Сергіївна** – кандидат біологічних наук, завідувач кафедри біології і охорони здоров'я ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна).
- Трунова Світлана Василівна** – доктор медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №4 Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (м. Київ, Україна).
- Удовиченко Віктор Олександрович** – магістрант Навчально-наукового Інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна).
- Федоренко Олександр Сергійович** – викладач мистецьких дисциплін Сумської дитячої художньої школи імені М.Г. Лисенка (м. Суми, Україна).
- Фомченко Ольга Федорівна** – преподаватель кафедры теории и методики физической культуры УО «Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины» (г. Гомель, Беларусь).
- Харченко Наталія Вікторівна** – доктор економічних наук, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудою експертизою Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава, Україна).
- Харченко Світлана Володимирівна** – кандидат біологічних наук, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудою експертизою Української медичної стоматологічної академії (м. Полтава, Україна).
- Цигура Галина Олексіївна** – кандидат сільськогосподарських наук, доцент, докторант Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів, Україна).
- Часниченко Леся Юріївна** – студент Навчально-наукового інституту культури і мистецтв Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна).
- Чичикало Валентина Миколаївна** – вчитель біології, основ здоров'я Хмельівська загальноосвітня школа I-III ступенів Краснопільської селищної ради Сумської області (с. Хмельів, Україна).
- Швачунова Вікторія Василівна** – викладач мистецьких дисциплін Сумської дитячої художньої школи імені М.Г. Лисенка (м. Суми, Україна).
- Шевченко Владислав Сергійович** – магістрант Навчально-наукового Інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна).
- Шевчик Любов Омелянівна** – кандидат біологічних наук, доцент Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль, Україна).
- Шишко Дмитро Олегович** – студентка Харківського національного медичного університету (м. Харків, Україна).
- Шмалей Світлана Вікторівна** – доктор педагогічних наук, професор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ, Україна).
- Щапова Аліна Юріївна** – викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури Навчально-наукового Інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми, Україна).
- Юр'єва Людмила В'ячеславівна** – директор Комунальної установи Сумський спеціальний навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I ступеня – дошкільний навчальний заклад № 37 «Зірочка» Сумської міської ради (м. Суми, Україна).